

آداب و سنن ماه رمضان چیست؟

ماه مبارک رمضان و گرفتن روزه در این ماه پر فضیلت، دارای آداب و شرایطی است که برخی از آنها چنین است...

ماه مبارک رمضان و گرفتن روزه در این ماه پر فضیلت، دارای آداب و شرایطی است که برخی از آنها چنین است:

1. دیدن هلال ماه: یکی از آداب ماه مبارک رمضان رؤیت هلال این ماه شریف است.
  2. خوردن افطار و سحری: خوردن افطار و سحری از سنت های ماه مبارک رمضان محسوب شده، تا جایی که در شریعت اسلام از &#171#صوم وصال؛ یعنی روزه ای که بدون خوردن افطار و سحری به روزه روز بعد متصل شود، نهی شده است.
  3. کثرت نماز، دعا، استغفار و صدقه: کثرت نماز، دعا، استغفار، قرآن و صدقه از دیگر آداب این ماه شریف است.
  4. روزه اعضا و جوارح بیرونی و درونی: در بین آداب روزه، مهم ترین آن روزه اعضا و جوارح بیرونی و درونی است. در تفسیر جامع به نقل از کافی، فقیه و تهذیب، از محمد بن مسلم روایت شده است که امام جعفر صادق (ع) به من فرمود: زمانی که روزه هستی پس باید گوش، چشم، زبان، دست، پا و پوست بدن تو روزه دار باشد.
  5. اهتمام ویژه به دهه آخر ماه مبارک رمضان: دهه آخر ماه مبارک رمضان، از ویژگی های خاصی برخوردار است. دو شب مهم قدر در آن قرار گرفته است، همچنین طبق سنت پیامبر (ص)، دهه اعتکاف محسوب می شود.
- پاسخ تفصیلی

ماه مبارک رمضان و گرفتن روزه در این ماه پر فضیلت، دارای آداب و شرایطی است که در این فرصت به برخی از آنها اشاره می شود:

1. رؤیت هلال ماه
- یکی از آداب ماه مبارک رمضان دیدن هلال این ماه شریف است. در کتاب &#171#سنن النبی» به نقل از &#171#تهذیب» شیخ طوسی (ره) ذکر شده است: آنچه از سنت رسول خدا (ص) ثابت شده، این است که آن حضرت خود، متصدی رؤیت هلال ماه مبارک رمضان می شد. [1]
2. افطار و سحری خوردن
- خوردن افطار و سحری از سنت های ماه مبارک رمضان محسوب شده، تا جایی که در شریعت اسلام از &#171#صوم وصال؛ یعنی روزه ای که بدون خوردن افطار و سحری به روزه روز بعد متصل شود، نهی شده است.
- شیخ مفید در کتاب مقنعه می فرماید: از آل محمد (ع) روایت شده است که &#171#سحری» خوردن مستحب است و لو با یک شربت از آب. سپس می فرماید: روایت شده که بهترین غذای سحر &#171#خرما» و &#171#قاووت» است؛ زیرا رسول خدا در &#171#سحرها» از آن میل می کرد. [2]
- در کتاب سنن النبی (ص) روایاتی در سیره پیامبر اکرم (ص) در باب افطار و سحری ذکر شده است که آن حضرت (ص) وقتی میخواست افطار کند، با حلوا، شیرینی، رطب، خرما، شیر، نان خیس شده و... افطار می کرد و اگر هیچ کدام نبود با آب خنک افطار می نمود. [3]
- نکته مهم در تناول افطار و سحری، حلال بودن آن است. در تفسیر روح البیان از بعضی از بزرگان نقل شده است که: "افطار بر لقمه حلال در نزد من از قیام شب و روز محبوب تر است و حرام است بر خورشید توحید که بر قلب بنده ای بتابد که در اندرونش لقمه حرام جای گرفته است. پس بر روزه دار لازم است که از غذای حرام اجتناب نماید؛ زیرا آن سم مهلک دین و سنت است". [4]

کثرت نماز، دعا، استغفار، قرآن و صدقه از دیگر آداب این ماه مبارک است. در سنن النبی آمده است:

سید بن طاوس در کتاب «اقبال» از جزء دوم تاریخ نیشابوری روایتی نقل می‌کند که: چون ماه مبارک رمضان فرا می‌رسید، رنگ رخسار رسول خدا (ص) تغییر می‌کرد، و نماز خواندنش زیاد می‌شد، و در دعا و درخواست از حق تعالی بسیار زاری و تضرع می‌کرد، و از خدا ترسان بود. [5]

در کتاب «فقیه» روایت شده است: رسول خدا وقتی که ماه رمضان فرا می‌رسید، تمامی اسیران را، آزاد می‌کرد و به هر سائلی چیزی می‌داد. [6]

در کتاب کشف الاسرار آمده است: مصطفی (ع) گفت: «من صام رمضان و قامه ایمانا و احتسابا غفر له ما تقدّم من ذنبه» گفت: هر که ماه رمضان روزه دارد و اندر شب وی قیام آرد، چنان که روزه فریضه داند و قیام ست، خدای عز و جل گناه گذشته وی بیامرزد. [7]

در خطبه شعبانیه آمده است: ... در وقت نماز دست به دعا بردارید که بهترین ساعتها است، خدا در آن نظر لطف به بندگان خود دارد به مناجات آنها پاسخ دهد و فریاد آنها را لبیک گوید و درخواست آنها را بدهد و دعای آنها را مستجاب کند. ای مردم نفس شما در گرو کردار شما است، آن را به استغفار رها کنید. دوش شما از گناهان شما بار سنگینی دارد به طول سجود آن را سبک کنید و بدانید که خدای تعالی به عزت خود قسم خورده که نمازخوانان و ساجدان را عذاب نکند و آنها را روز قیامت به هراس دوزخ نیندازد ... هر که یک آیه قرآن در آن بخواند چون کسی باشد که در ماه های دیگر یک ختم قرآن بخواند ... [8]

4. روزه اعضا و جوارح بیرونی و درونی

در بین آداب روزه، مهم ترین آن روزه اعضا و جوارح بیرونی و درونی است. در تفسیر جامع به نقل از کافی، فقیه و تهذیب، از محمد بن مسلم روایت شده است که حضرت امام جعفر صادق (ع) به من فرمود: زمانی که روزه هستی، پس باید گوش، چشم، زبان، دست و پا و پوست بدن تو روزه دار باشد ... [9]

امام صادق (ع) فرمود: روزه گرفتن، تنها به خویشتن داری از نوشیدن و خوردن نیست. مریم مادر عیسی گفت: «من نذر کرده‌ام که برای خدای رحمان روزه باشم» یعنی، جز به ستایش خدای رحمان، دهان خود را باز نکنم. اگر روزه گرفتید، زبان خود را حفظ کنید. چشم خود را فرو بخوابانید. نزاع نکنید. حسد مورزید. رسول خدا شنید که یکی از بانوانش با دهان روزه خادم خود را دشنام می‌دهد. فرمود تا برایش خوراکی حاضر کنند و بعد به آن خانم گفت: میل کنید. خانم گفت: من روزه دارم. رسول خدا به او گفت: «چه گونه روزه‌ای که خادم خود را دشنام می‌دهی؟ روزه گرفتن فقط با دهان بستن از خوراک و آب نیست». امام فرمود: هر گاه روزه گرفتی و دهان خود را از نوشیدنی و خوردنی بستی، باید گوش و چشم تو نیز از حرام و ناشایسته بسته شود: بحث و جدل مکن. خادمیت را با نیش زبان آزار مده. آرامش و وقاری که ویژه روزه‌داری است، از دست مده. مبدا روز روزهات مانند روزهای دیگر باشد. [10]

5. اهتمام ویژه به دهه آخر ماه مبارک رمضان

دهه آخر ماه مبارک رمضان، از ویژگی های خاصی برخوردار است. دو شب مهم قدر در آن قرار گرفته است، همچنین طبق سنت پیامبر (ص)، دهه اعتکاف محسوب می شود.

در کتاب کافی از امام صادق (ع) روایت شده است: چون دهه آخر ماه مبارک رمضان می‌رسید، رسول خدا (ص) کمرش را محکم می‌بست، و از نزدیکی کردن با زنانش احتراز می‌کرد، شب زنده داری می‌نمود و خود را برای عبادت فارغ البال می‌ساخت. [11]

در کتاب «دعائم» از علی (ع) روایت شده است: رسول خدا دهه آخر ماه مبارک رمضان رختخواب خود را جمع می‌کرد، و کمرش را برای عبادت محکم می‌بست. و چون شب بیست و سوم فرا می‌رسید، اهل بیت خود را بیدار نگه می‌داشت. و به صورت هر کدام که خواب بر او غلبه می‌کرد آب می‌زد که خوابش نگیرد. همین طور حضرت زهرا (س)، هیچ یک از اهل خانه خود را نمی‌گذاشت که در آن شب بخوابند، و برای این که خوابشان نبرد، غذای کمتری به آنان می‌داد و از روز، خود را برای شب زنده داری آماده می‌کرد و می‌فرمود: محروم است کسی است که از خیر این شب بی‌بهره بماند. [12]

[1] طباطبائی، محمد حسین، سنن النبی (ص)، فقهی، محمد هادی، ص 302، ح 343، کتاب فروشی اسلامیة، تهران، چاپ هفتم، 1378 ش.

[2]. همان، ص 295، ح 333.

[3]. همان، ص 294-301.

[4] آلوسی، تفسیر روح البیان، ج 1، ص 296. قال ابو سلیمان الدارانی قدس سره لأن أصوم النهار و أفطر الليل على لقمة حلال أحب الى من قيام الليل و النهار و حرام على شمس التوحيد ان تحل قلب عبد فى جوفه لقمة حرام و لا سيما فى وقت الصيام فليجتنب الصائم أكل الحرام فانه سم مهلك للدين و السنة.

[5] طباطبائی، محمد حسین، سنن النبی، ص 300، ح 336.

[6]. همان، ص 296، ح 335.

[7]. میبدی، کشف الأسرار و عدة الأبرار، ج 1، ص 488 و 489.

[8]. شیخ صدوق، امالی، کمره‌ای، ص 94 و 95.

[9]. بروجردی، سید محمد ابراهیم، تفسیر جامع، ج 1، ص 300، انتشارات صدر، تهران، چاپ ششم، 1366 ش.

[10]. بهبودی، محمد باقر، گزیده کافی، ج 3، ص 134 و 136، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، چاپ اول، 1363 ش.

[11] طباطبائی، محمد حسین، همان، ص 301 و 302، ح 342.

[12]. همان، ص 296، ح 336.